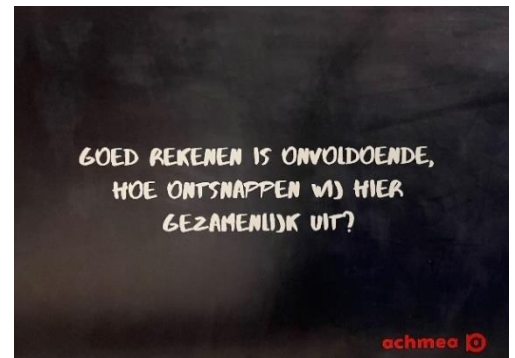

Goed rekenen is onvoldoende

Vraag: Zijn de berekeningen bij het Wetsvoorstel toekomst pensioenen zinvol en begrijpelijk?

Kort antwoord: "Nee"

Langer antwoord: "De Wet toekomst pensioenen kijkt door een bril die in mijn ogen niet aansluit bij de huidige praktijk en de beleving van de deelnemers. Die bril draait namelijk om een theoretisch herverdelingsbegrip. En dat heeft weinig met een goed pensioen van doen. Zet de deelnemers voorop. Leg uit waarom de transitie zinvol voor hen is. Wat levert het nieuwe pensioencontract hen op? Wees daarbij voorzichtig en ga niet uit van te optimistische cijfers. Draagvlak en vertrouwen zijn de sleutel tot een succesvolle transitie."

Berekeningen bij het Wetsvoorstel toekomst pensioenen zijn van belang voor de overstap naar de nieuwe wereld. Dan gaat het over de transitie. Daarnaast zijn er berekeningen die straks, als we over zijn naar de nieuwe pensioenwereld, steeds gemaakt moeten worden. Als eerste ga ik in op de berekeningen die van belang zijn voor de overstap. In het bijzonder de netto profijt berekeningen. Gevolgd door berekeningen voor deelnemerscommunicatie. Daarna ga ik in op de grote rol die de voorgeschreven economische scenarioset gaat spelen in allerlei doorrekeningen ook na de transitie.

Wtp berekeningen leggen teveel focus op 'herverdeling' van 'vermogen'

De wetsvoorschriften en berekeningen gaan nu grotendeels over de vraag of er 'herverdeling' optreedt. Daarbij is een eigen logica gecreëerd. Die begint met een nieuwe definitie van de marktwaarde van de uitkeringen. Het huidige Financieel Toetsingskader (FTK) gaat uit van marktwaardering. Je moet de 'beloofde' nominale uitkeringen contant maken met de risicovrije rente. Maar de Wtp introduceert een nieuwe 'inclusieve' marktwaarde. Daarbij bereken je ook de waarde van toekomstige kortingen en indexaties. Dat heeft bijzondere consequenties.

De (transitie) berekeningen zijn niet begrijpelijk

Voorbeeld 1: Dekkingsgraad van 100% is nu voldoende om alle uitkeringen te doen, maar straks korten we gepensioneerden¹

Stel de dekkingsgraad is 100%. Het fonds heeft volgens het FTK precies voldoende vermogen om alle uitkeringen te voldoen. Maar met de Wtp rekenen we de nieuwe marktwaarde van de uitkeringen uit inclusief kortingen en indexaties. Dan zijn de uitkeringen van een 68-jarige gepensioneerde ineens nog maar ca 90% 'waard'. De overige 10% is 'onverdeeld vermogen' voor bijvoorbeeld reservevorming of een compensatiedepot. Wat doet dit met zijn uitkering? Stel hij krijgt onder het FTK nu €100 uitkering. Na de transitie krijgt hij hiervoor maar 90% aan waarde mee. Onder het nieuwe contract krijgt hij dan bij dezelfde rekenrente ineens nog maar €90 uitkering. Een flinke korting dus. Volgens Wtp 'geen herverdeling'. Begrijpelijk?

Tip 1: Geef bij een dekkingsgraad boven de 100% iedereen in ieder geval 100% van zijn voorziening mee, vergelijkbaar met nu bij een individuele waardeoverdracht.

Voorbeeld 2: vanuit hetzelfde pensioenfonds krijgt een 68 jarige een 6% hogere uitkering, een 80 jarige een 4% hogere uitkering²

Ook krijgen gepensioneerden allemaal een andere verhoging of verlaging van hun uitkering na invaren afhankelijk van de leeftijd. Dat is de consequentie van de rekenmethodiek. Dit geeft misschien geen 'herverdeling' van het vermogen. Maar in de beleving van gepensioneerden lijkt mij dit onbegrijpelijk. Je bent allemaal met pensioen, waarom krijg je dan niet allemaal een gelijke aanpassing van de uitkering?

Tip 2: Geef alle gepensioneerden na invaren eenzelfde aanpassing van de uitkering.

Voorbeeld 3: bij invaren kan je een gelijke verwachte pensioenuitkering krijgen, maar wel meer risico³

Dus geen herverdeling en een gelijk verwacht pensioen als onder het FTK, hoera! Maar de gepensioneerden lopen wel meer risico. Willen zij dit wel? Past dit nieuwe pensioen werkelijk beter bij hun wensen, doelstellingen en risicohouding?

Tip 3: Transitie moet leiden tot pensioen dat beter aansluit bij wensen, doelstelling en risicohouding deelnemers.

Doordat de berekeningen uit de Wet toekomst pensioenen bij de transitie het vermogen centraal stellen, vergeet je al snel de impact op uitkeringen....die moet ook begrijpelijk zijn

¹ Value Based ALM: gevoeligheidsanalyse in opdracht van SZW januari 2022, Ortec Finance, blz 24

² Transitie-effecten Mei 2022, DNB, sheet 7: 60% aandelen, vba, procentuele verhoging van gemiddelde reële uitkering tov FTK

³ Transitie-effecten Mei 2022, DNB, sheet 12 bijvoorbeeld bij leeftijdscohorten 68-85 jarigen onder invaren met de vba methode Rondetafelgesprek Wet toekomst pensioenen - deel III 31-5-22 – Inbreng Agnes Joseph, actuaris bij Achmea pag. 1

De (transitie) berekeningen zijn niet zinvol

Voorbeeld 4: Er is geen echte objectieve marktwaarde te berekenen van pensioen

De netto profijt en VBA doorrekeningen nemen de 'inclusieve marktwaarde' van het huidige en toekomstige pensioen als uitgangspunt. Alles wat daarvan afwijkt is 'herverdeling'. Maar in werkelijkheid is er helaas geen objectieve marktwaarde. De marktwaarde van de nominale uitkeringen binnen het FTK is al arbitrair, getuige alle aanpassingen in de risicovrije rente afgelopen jaren. Toepassing van marktwaardering op indexatie is nog gecompliceerder. Er bestaat geen marktprijs voor toekomstige Nederlandse inflatie waardoor de 'juiste' inclusieve marktprijs van het pensioencontract niet te geven is.

Tip 4: Spreek niet over herverdeling bij de transitie. We kennen de exacte waarde van pensioen namelijk niet. We gaan het collectieve vermogen zo evenwichtig mogelijk verdelen.

Voorbeeld 5: De uitkomsten geven geen antwoord op de vraag of deelnemers een beter passend pensioen krijgen

Kijken we naar de netto profijtberekeningen dan heb je het over pensioenvermogens. Maar deelnemers hebben helemaal geen gevoel bij pensioenvermogens. Uiteindelijk is voor deelnemers het pensioen van belang. Betaalbaarheid, de uitkeringshoogte, koopkrachtbehoud, zekerheid, zeggenschap en keuzevrijheid. Past het nieuwe pensioen beter bij de wensen, doelstellingen en risicohouding van de deelnemers? Dat is toch waar het om draait? Niet om een theoretische economische exercitie met focus op marktwaardes die niet bestaan en waarvan bovendien berekeningen erg afhankelijk zijn van dagkoersen en allerlei aannames die op langere horizon onrealistisch zijn. Wat vinden deelnemers belangrijk en wat is begrijpelijk?

Tip 5: Geef in de wetgeving vrije ruimte voor uitdelen van buffers. Bijvoorbeeld volgens de ordening in het FTK: eerst nominale rechten, dan indexaties, vervolgens inhaalindexaties & compensatie

Kijk uit voor te optimistische cijfers in de transitie

In de transitie- en communicatieberekeningen zit nog een element dat de vergelijkingen tussen de oude en nieuwe situatie flink kan vertekenen. De Wtp berekeningen gaan uit van het 'genoeg is genoeg' principe. Ofwel van fiscale maxima op indexaties. Je krijgt niet meer dan de loon- of prijsinflatie geïndexeerd. Als er geld over is, dan verdwijnt dit in de buffers. Bij een doorrekening van het huidige FTK over een lange horizon krijg je dan al snel buffers van 500%. Geld dat niet bij de deelnemer terecht komt. In de premieovereenkomst krijgt de deelnemer wel ieder overrendement toebedeeld. Daardoor krijg je met hetzelfde pensioenvermogen bij aanvang en dezelfde premie-inleg veel hogere pensioenen. Dat kan bijvoorbeeld wel 50% hoger zijn. Is dat realistisch?

Tip 6: Laat het verplicht rekenen met fiscale maxima onder het huidige FTK los in de transitiedoorrekeningen. Het nieuwe stelsel laat de fiscale maxima ook los.

Geef deelnemers houvast voor en na de transitie

Belangrijke vraag is ook hoe deelnemers houvast krijgen op de pensioenbedragen die ze zien in de transitie. Wat kunnen zij nu verwachten? Wat zijn hun rechten? De voorgeschreven berekeningen van verwacht- slechtweer- en goedweer pensioen op basis van de economische scenarioset van de Commissie Parameters zijn een grote black box voor deelnemers. En daardoor geven ze weinig houvast. Je kan ook eenvoudigere modellen inzetten die meer inzicht geven. Wat krijg je bijvoorbeeld als we altijd 3% rendement halen? Wat als we 0% rendement halen. Daarnaast kan je voor pensioenvermogen de huidige voorziening in beeld brengen en het inbaarbedrag.

Tip 7: Bereken verwachte pensioenen op eenvoudigere veronderstellingen, bijvoorbeeld 0% of 3% rendement. Laat de huidige voorziening en het nieuwe pensioenvermogen zien.

Rol van berekeningen en economische scenarioset na de transitie

De wet toekomst pensioenen maakt de economische scenarioset van de Commissie Parameters en omliggende berekeningen nog belangrijker dan nu al het geval is. Het economische model gaat namelijk het pensioenfondsbeleid bepalen. Hoe zit dat? Voortaan worden de fiscaal maximale premies op deze economische scenarioset gebaseerd. En de set krijgt op pensioenfondsniveau een cruciale rol in de doorrekening van premie en bijbehorende pensioenambitie. Sociale partners beoordelen op basis van die berekening of ze de premie en ambitie voldoende vinden. Ook de risicohouding bereken je straks op basis van de economische scenario's. Als het fonds door de grenzen zakt, moeten zij het beleid aanpassen volgens de huidige concept wetgeving.

Tip 8: Hecht niet teveel waarde aan de modellen. Kijk uit voor te sterk geloof in de modellen, de zogenaamde modelillusie. Modellen zijn slechts hulpmiddelen om inzichten te krijgen. En niet zomaar geschikt om blind premies, ambities, risico's en individuele vermogens op te berekenen.

Langzaam nemen de modellen zo de macht over. Nu de wetgeving nog niet definitief is, ligt daar de sleutel om het tij te keren. Goed rekenen alleen is niet voldoende. Modellen zijn slechts hulpmiddelen, niet geschikt om automatisch beleid op te bepalen. Zet niet de modellen en berekeningen, maar de deelnemers voorop!